

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ВИКЛАДАЧА НА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ МАЙБУТНІМИ ЛІКАРЯМИ

Доц. В. І. Крупеня, доц. Н. В. Просоленко, канд. мед. наук О. І. Каук*,
канд. мед. наук К. В. Землянський*

Харківська медична академія післядипломної освіти,

*Харківський національний медичний університет

Від особистісних якостей педагога та відповідності їх сучасним вимогам залежить якість підготовки студентів медичних закладів. Вивчено домінуючі якості особистості викладача, відсутність яких тягне за собою неможливість ефективної та результативної педагогічної діяльності й погіршує засвоєння матеріалу студентами. Проведено анкетування, опитування, дискусії, бесіди. Установлено, що найважливішими якостями особистості педагога є: справедливність, тактовність, чесність, сучасність, гуманність. Негативними якостями педагога студенти вважали упередженість, неврівноваженість, зарозумілість, неухважність, забудькуватість, незібраність. До професійних протипоказань належать наявність шкідливих звичок, моральна неохайність, грубість, безпринципність, некомпетентність у питаннях виховання та викладання, безвідповідальність. Сукупність комплексу позитивних особистісних якостей допомагає досягти викладачеві медичного вищого закладу освіти високого рівня майстерності та впливати на формування особистості студента.

Ключові слова: навчально-виховний процес, імідж, домінуючі якості особистості, педагогічна культура викладача.

ИССЛЕДОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ ЛИЧНОСТНЫХ КАЧЕСТВ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ НА УСВОЕНИЕ МАТЕРИАЛА БУДУЩИМИ ВРАЧАМИ

Доц. В. И. Крупеня, доц. Н. В. Просоленко,
канд. мед. наук О. И. Каук*,
канд. мед. наук К. В. Землянский*

От личностных качеств педагога и соответствия их современным требованиям зависит качество подготовки студентов медицинских вузов. Изучены доминирующие качества личности преподавателя, отсутствие которых тянет за собой невозможность эффективной и результативной педагогической деятельности и ухудшает усвоение материала студентами. Проведены анкетирование, опрашивание, дискуссии, беседы. Установлено, что самыми важными качествами личности педагога есть: справедливость, тактичность, честность, современность, гуманность. Негативными качествами педагога студенты считают предубежденность, неуравновешенность, заносчивость, невнимательность, забывчивость, несобранность. К профессиональным противопоказаниям принадлежат наличие вредных привычек, моральная неопрятность, грубость, беспринципность, некомпетентность в вопросах воспитания и преподавания, безответственность. Совокупность комплекса положительных личностных качеств помогает достичь преподавателю медицинского высшего заведения образования высокого уровня мастерства и влияет на формирование личности студента.

Ключевые слова: учебно-воспитательный процесс, имидж, доминирующие качества личности, педагогическая культура преподавателя.

ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF THE PERSONAL QUALITY OF THE TEACHER ON THE ASSETS OF MATERIAL BY FUTURE DOCTORS

V. I. Krupenya, N. V. Prosolenko,
O. I. Kauk*,
K. V. Zemlyansky*

The quality of Medical universities students' preparation for their future occupation depends on the professional training of teaching staff and on their compliance with modern requirements. The research was aimed at studying the dominant qualities of the teacher's personality, the lack of which deteriorates the quality of mastering the material by the students. The research methods used were: questionnaire, interviews, discussions and conversations. Based on students opinions it was established that fairness, tactfulness, modern and humanity outlook are the main qualities for the teachers' personality. The negative qualities were biased attitude, arrogance, forgetfulness, lack of attention and concentration, etc. The qualities that prevent the teachers being professional are bad habits, lack of principles, rudeness, lack of competence in teaching and irresponsibility. The complex set of positive personal traits helps the teachers become a high quality professional and impact the students education in a positive way.

Keywords: educational process, image, dominant personality traits, pedagogical culture.

Педагогічні кадри є ключовими державними освітніми ресурсами та саме від їх професійної підготовки та відповідності до сучасних вимог насамперед залежить якість підготовки майбутніх лікарів.

Більшість вищих закладів освіти в Україні досі реально не формують «Я-концепцію» студента та лікаря-інтерна в аспекті нових цінностей освіти. Базові установки «Я-концепції» педагогам невідомі, вони лише формально прийняті вишами [6, 8].

Усе зазначене певним чином відбилося на оцінках викладачів вишу з боку студентів, які поважають своїх педагогів за певні особистісні якості.

Навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах України здійснюють понад 90 500 викладачів, що мають учені ступені доктора наук (темпи приросту за останні 10 років — 38,9%), кандидата наук (темпи приросту за останні 10 років — 10,2%), учені звання професора (темпи приросту за останні 10 років — 18,4%), доцента (темпи приросту за останні 10 років — 6,8%) [12].

Об'єктом педагогічної діяльності професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів є молодь, юнаки й дівчата з певними задатками, потребами, інтересами, особливостями пізнавальних і емоційно-вольових процесів. У зв'язку з цим перед викладачами вищої школи стоїть надзвичайно відповідальне завдання — допомогти їм стати висококваліфікованими фахівцями, здатними знайти місце на ринку праці, творчо реалізувати набуті у виші знання та практичні вміння [1, 5].

У навчанні студентів немає й не може бути шаблонів. Одні й ті самі методи в різних викладачів по-різному впливають на слухачів. Бесіда як метод навчання може бути цікавою та значущою в одного педагога й нецікавою — в іншого молодосвідченого викладача [3]. Навчальний процес — це творчість. Не можна запропонувати технологію проведення занять, придатну для всіх кафедр, дисциплін і викладачів. Кожен із них має знайти свій підхід до студентів, своє рішення, уміти поєднувати педагогічний арсенал виховання та навчання в навчальному процесі [10, 13].

Необхідно зазначити, що студентський вік є сензитивним періодом для творчого розвитку особистості через складне структурування інтелекту, інтенсивної й активної соціалізації як майбутнього професіонала. Студентський вік збігається з другим періодом юності (18–26 років), коли настає час максимального розвитку особистості, й людина дозріває для серйозних творчих справ. Психологами та педагогами встановлено, що цей вік є найпліднішим для формування багатьох психічних функцій — волі, цілеспрямованості, самостійності, активності, ініціативності [7, 11]. Звичайно, що формування людини як особистості триває все життя. Але найінтенсивніше воно відбувається в юності та збігається з часом навчання у виші, і важливу роль у цьому процесі відіграє викладач вищої школи. Відомим є такий постулат, що лише творчо активний педагог, що виявляє високу професійну майстерність, у якого сформовані основи творчого підходу до педагогічної діяльності, установка на нетрадиційний, нестандартний стиль роботи у виші, зможе виховати творчо активну особистість студента [2, 7].

Процес візуалізації іміджу викладача вишу в умовах трансформації системи освіти стає все визначнішим. Феноменологія іміджу передбачає орієнтацію на позитивну оцінку суб'єкта — носія іміджу об'єктом — споживачем іміджу. У відносинах між викладачами і студентами з'явився новий механізм впливу — імідж викладача [5, 12].

Імідж — цілеспрямовано сформований образ будь-якої особи, предмета, явища, покликаний надати на кого-небудь емоційний та психологічний вплив із метою реклами, популяризації тощо [6].

Спираючись на наявні визначення іміджу, виділимо його основні складові. Найвизначнішими з них є: зовнішній вигляд; використання вербальних і невербальних засобів спілкування; внутрішня відповідність образу професії — внутрішнє «Я».

У низці визначень підкреслюється та обставина, де поняття «імідж» включає не лише природні властивості особистості, а й спеціально вироблені, створені та сформовані [5, 9].

В інших визначеннях увага акцентується на тому, що імідж багато в чому зумовлюється об'єктивними характеристиками об'єкта, зокрема імідж людини зумовлюється його психологічним типом і особистістю, наскільки вони відповідають запитам часу і суспільства [13].

Мета роботи — вивчення домінантних якостей особистості викладача, відсутність яких тягне за собою неможливість ефективної та результативної педагогічної діяльності та погіршує засвоєння матеріалу студентами та лікарями-інтернами.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Дослідження було проведене на базі кафедри неврології № 2 Харківського національного медичного університету (ХНМУ). Для вивчення домінантних якостей особистості викладача та їх впливу на якість засвоєння матеріалу нами були проведені анкетування, опитування, дискусії та бесіди.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Спираючись на думки 143 студентів (рис. 1), ми з'ясували, що для студентів важливі такі якості особистості: справедливість — 82 %; чесність — 75,5 %; доброта — 62,5 %; чуйність — 59 %; вимогливість — 49,5 %; розуміння — 43,5 %; сучасність — 40 %; почуття гумору — 38,5 %; простота в спілкуванні — 21 %; уміння зацікавити — 18,5 %; тактовність — 12 %; товарицькість — 11,5 %; об'єктивність — 11 %; дбайливість і довіра — 10,5 %.

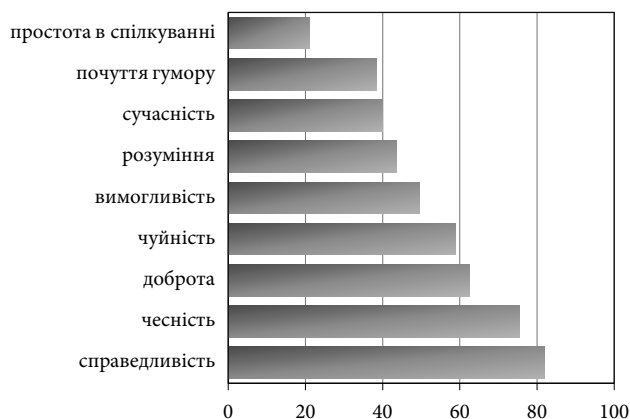

Рис. 1. Якості особистості педагога, які впливають на позитивне ставлення студентів до навчання

Можна стверджувати, що найважливішими якостями особистості педагога вищої школи є справедливість, тактовність, чесність, сучасність, гуманність тощо.

Проведені соціологічні дослідження серед студентів та аналіз даних за попередні роки (з 2004 по 2010 р.) засвідчують, що змінився вектор ціннісних орієнтацій сучасного студентства. Професіоналізм, якому завжди належало перше місце в цьому рейтингу, поступився місцем таким особистісним якостям викладача, як порядність, доброта, совісність, емпатія [9]. Ось чому найприйнятнішою на сучасному етапі є технологія педагогіки співробітництва, головною цілісно-сисловою суттю якої є рівність викладача і студента, рівність не в сенсі однаковості або рівноцінності знань і досвіду, а рівність у праві кожного пізнавати світ без обмежень.

Разом із тим, проведене дослідження виявило також і негативні якості педагога, які не дають позитивного результату в навчанні й вихованні студентів: упередженість (52,3 %), невірноваженість (43,5 %), зарозумілість (17,3 %), неухажність (35 %), забудькуватість (25,4 %), незібраність (18,6 %) тощо (рис. 2).

Варто зробити особливий акцент на професійних протипоказаннях. На думку студентів, до них належать такі: наявність шкідливих звичок (23,5 %), моральна неохайність (33,3 %), грубість (43,4 %), безпринципність (45,6 %), некомпетентність у питаннях виховання та викладання (47,2 %), безвідповідальність (49,6 %) (рис. 3).

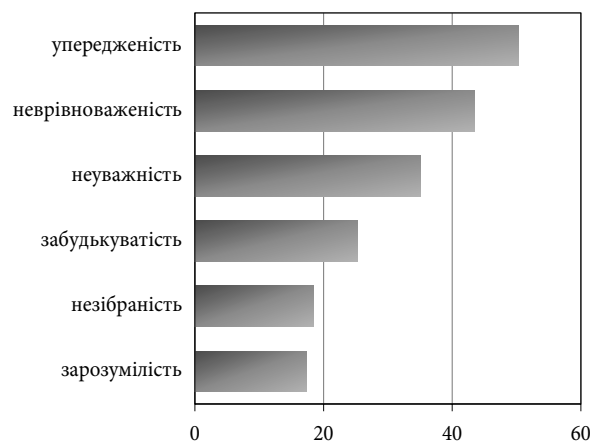

Рис. 2. Негативні якості педагога, які заважають позитивному ставленню студентів до навчання

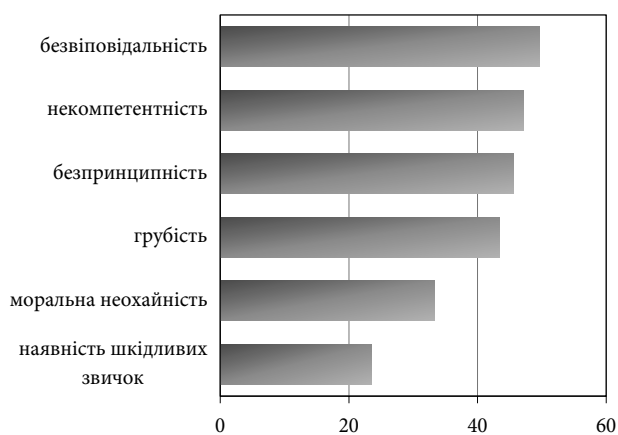

Рис. 3. Якості, які, на думку студентів, протипоказані викладачам

Важливу роль, на нашу думку, насамперед відіграє педагогічна культура викладача, яку можна розглядати як динамічну систему педагогічних цінностей, способів діяльності та професійної поведінки викладача, це той рівень освіченості, за допомогою якого передають професійні знання.

Перше місце серед компонентів педагогічної культури належить педагогічній позиції. Педагогічна позиція — це певний моральний вибір, який робить викладач. Для педагогічної позиції характерні дві сторони: світоглядна (полягає в усвідомленні суспільної значущості професії, орієнтації на гуманістичні принципи) і поведінкова (полягає в здатності педагога приймати рішення, нести за них відповідальність і створювати умови для самореалізації особистості студента) [2, 4].

Другу групу компонентів складають психолого-педагогічна компетентність і розвинуте педагогічне мислення. Педагогічне мислення становить критичне мислення (мається на увазі необхідність аналізувати свою взаємодію з учнем); творча спрямованість мислення; проблемно-варіативне мислення.

До третьої групи належать освіченість у сфері навчального предмета й науково-дослідна діяльність.

Четверта група компонентів включає культуру професійної поведінки, способи саморозвитку, вміння саморегуляції власної діяльності, спілкування. Будь-яка саморегуляція реалізується через: нормативний компонент (сукупність знань, понять і вимог до особи-

стості педагога); регулятивний компонент (почуття, відносини, переконання, які реалізує педагог у своїй поведінці) і діяльно-поведінковий компонент (реалізація вольових процесів у напрямку контролю та корекції своєї поведінки).

П'ята група передбачає аксіологічний компонент педагогічної культури, тобто засвоєння та прийняття викладачем цінностей педагогічної праці.

Шосту групу становить технологічний компонент педагогічної культури, який включає способи та прийоми взаємодії учасників освітнього процесу в культурі спілкування, використання педагогічної техніки інформаційних та освітніх технологій.

До сьомої групи належить евристичний компонент, що містить здатність власного педагогічного планування, аналізу та оцінки своєї діяльності, творчу природу педагогічної діяльності.

Безумовно, наведений перелік компонентів педагогічної культури викладача вищої школи не є вичерпним. Але, на нашу думку, він загалом відображає зміст поняття педагогічної культури на сучасному етапі.

Якості, які за результатами нашого дослідження, допомагають викладачеві в медицині реалізувати свою роботу ефективно, це:

- професійні (висока кваліфікація, відповідальність і сумлінність, акуратність і пунктуальність у роботі);
- особистісні якості (толерантність, альтруїзм, інтелігентність, проникливість, винахідливість, креативність, контактність, дружелюбність, терплячість, наполегливість у досягненні мети, тактовність, урівноваженість, відданість, вміння працювати в команді, охайність).

ВИСНОВКИ

Вимоги до особистості педагога вищої школи вельми великі, а професійна діяльність — багатогранна й багатofункціональна. Сукупність комплексу здібностей допомагає досягти викладачеві вищу високого рівня майстерності та впливати на формування особистості майбутнього медика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої школи / А. М. Алексюк. — Київ : Либідь, 1998. — С. 16–24.
2. *Гилязева Э. Н.* Профессиональная деятельность и профессиональные способности преподавателя вуза / Э. Н. Гилязева // *Философия отечественного образования : история и современность* : сб. матер. II Всерос. науч.-практ. конф. — Пенза : РИО ПГСХА, 2006. — С. 40–41.
3. *Кайдалова Л. Г.* Професійна підготовка майбутніх фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах : монографія / Л. Г. Кайдалова. — Харків : НФаУ, 2010. — 364 с.
4. *Кремень В. Г.* Модернізація системи освіти як важливий чинник інноваційного розвитку держави / В. Г. Кремень // *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. — 2003. — Вип. 1 (5). — С. 3–9.
5. *Лазор О. Д.* Основи публічного управління та адміністрування : навчально-методичний посібник / О. Д. Лазор, О. Я. Лазор, І. Г. Юник. — Київ : Ліра, 2017. — 276 с.
6. *Мартиненко С. М.* Загальна педагогіка : навчальний посібник / С. М. Мартиненко, Л. Л. Хоружа. — Київ : МАУП, 2002. — 176 с.
7. *Минакова С. Ф.* Преподаватель в зеркале студенческой аудитории / С. Ф. Минакова // *Вестник высш. школы*. — 1986. — № 1.1 — С. 36–42.
8. *Особливості публічного управління та адміністрування : навчальний посібник* / В. Д. Бакуменко, І. С. Бондар, В. Г. Горник, В. В. Шпачук. — Київ : Ліра-К, 2016. — 256 с.
9. *Педагогика и психология высшей школы : учебное пособие* / под ред. М. В. Булановой-Топорковой. — Ростов н/Д : Феникс, 2006. — 512 с.
10. *Педагогічна майстерність : підручник* / І. А. Зязюн, Л. В. Крамуценко, І. Ф. Кривонос [та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. — Київ : Вища шк., 1997. — 349 с.
11. *Пономарьов О. С.* Морально-етичні аспекти професійної педагогічної діяльності / О. С. Пономарьов // *Наукові праці. Педагогічні науки*. — Миколаїв : МГДУ ім. П. Могили, 2003. — Вип. 15. — С. 25–31.
12. *Фіцула М. М.* Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. — Київ : Академія, 2002. — 528 с.
13. *Форня Ю. В.* Личностный имидж преподавателя медицинского ВУЗА / Ю. В. Форня // *Вопросы теоретической и практической медицины*. — Уфа : Башкирский государственный медицинский университет Росздрава, 2010. — Т. 2. — С. 166–168.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ХМАПО ПЛАТНИХ ЦИКЛІВ
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ Й УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІКАРІВ НА 2018 РІК**

КАФЕДРА ПРОМЕНЕВОЇ ДІАГНОСТИКИ

Зав. кафедри проф. Шармазанова О. П. _____ *тел.: 751-11-81*

Магнітно-резонансна томографія в діагностиці захворювань різних органів і систем (для рентгенологів, невропатологів, нейрохірургів, ортопедів-травматологів) 07.11–06.12

Інтервенційна радіологія (для рентгенологів, хірургів, онкологів, ендоскопістів, урологів) 19.11–03.12

КАФЕДРА ОТОЛАРИНГОЛОГІЇ ТА ДИТЯЧОЇ ОТОЛАРИНГОЛОГІЇ

Зав. кафедри проф. Гарюк Г. І. _____ *тел.: 704-16-16*

Отоларингологія (для лікарів, які атестуються на II, I, вищу категорію) 29.11–27.12

Отоларингологія (для лікарів, які підтверджують звання лікар-спеціаліст) 29.10–27.11